

Глуценко Валентина Віталіївна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
Прикарпатського факультету (м. Івано-
Франківськ) НАВС

Науковий керівник: доцент кафедри
адміністративних та цивільно-правових
дисциплін Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ) НАВС, кандидат
юридичних наук *Таран О. С.*

ПРАВОВА КУЛЬТУРА УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Правова культура є особливою складовою духовної культури людства, що фіксує досягнення суспільства в розвитку правових феноменів у цілому, розкриває роль правових ідеалів і цінностей у житті суспільства, реальних здобутків держави у сфері правоохоронної діяльності. Захист цивільних прав та інтересів особи у судовому порядку здійснюється у рамках цивільного судочинства, ефективність якого значною мірою залежить від правової культури учасників цивільного процесу. У зв'язку з цим, дослідження правової культури суб'єктів цивільного процесу має важливе значення.

Професор В. В. Копейчиков визначає, що правова культура – це система правових цінностей, що відповідають рівню досягнутого суспільством правового прогресу і відображають у правовій формі стан свободи особи, інші найважливіші соціальні цінності [1, с. 101].

Поруч з правовою культурою суспільства існує і правова культура особистості яка є різновидом загальної культури і становить систему цінностей, що досягнуті людством у галузі права і стосується правової реальності певного суспільства. У рамках цивільного судочинства значення має правова культура кожного його учасника.

Відповідно до Цивільного процесуального кодексу України учасниками цивільного процесу є:

- у справах позовного провадження – сторони, треті особи, представники сторін та третіх осіб;
- у справах наказного та окремого провадження – заявники, інші заінтересовані особи, їхні представники;

– органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб;

– у справах про оскарження рішення третейського суду та про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду – учасники третейського розгляду, особи, які не брали участі у справі, у разі якщо третейський суд вирішив питання про їх права і обов'язки, треті особи, а також представники цих осіб [2].

Правова культура учасників цивільного процесу полягає в правовій освіченості, діяльності яка б відповідала нормам права, знанні і дотриманні прав і обов'язків.

Так, правова культура судді неможлива без високого рівня його правосвідомості та моральності. Крім того, елементами змісту поняття «правова культура судді» слід визнати його кваліфікованість і компетентність, бажання постійно оновлювати свій «багаж» правових знань, а також «правову активність», що передбачає неухильну позицію і на роботі, і в повсякденному житті, діяти й вести себе як провідник існуючих у суспільстві правових цінностей, бути прикладом законослухняності [3, с. 66].

Одним з основних елементів правової культури є правосвідомість, яку можна розглядати як систему почуттєвих і мислених образів комунікативно-вольової спрямованості, через яку відбувається безпосереднє і опосередковане сприйняття правової реальності ставлення до чинного, минулого і бажаного права, до діяльності, пов'язаної з правом, до правових явищ та поведінки людей у сфері права [4, с. 91].

Так, правосвідомість судді обумовлена його статусом суб'єкта, який здійснює правосуддя. Для суддів характерним є високий рівень правової ідеологізації, тобто покладення в основу правосвідомості правових принципів, ідей, теорій, концепцій, що відображають теоретичне осмислення правової дійсності, усвідомлене проникнення в сутність правових явищ, що є основним фактором формування внутрішнього переконання судді та вирішення ним справи по суті. Правосвідомість осіб, які беруть участь у справі та зацікавлені у її вирішенні, ґрунтується на емоційному переживанні, бажанні, щоб справа була вирішена на їх користь. Для даної групи осіб, на відміну від суду, пріоритетним у процесі є не дотримання принципів справедливості, законності та здійснення правосуддя,

а захист власних прав та інтересів, дотримання принципу рівності сторін [5, с. 6].

Для осіб, які сприяють здійсненню правосуддя, характерним є відсутність зацікавленості у вирішенні справи, а отже, на рівні психологічної правосвідомості вони нейтрально ставляться до процесу. Участь у процесі цієї групи осіб ґрунтується на їх повсякденній, професійній діяльності, яка безпосередньо не пов'язана з юридичною практикою. Тому їх правосвідомість доречно вважати звуженою, зокрема, виходячи з того, що їх правова поведінка обумовлена не внутрішніми переконаннями та ставленням до права та закону, а нормами професійної етики.

Отже, правова культура як система правових цінностей проявляється у всіх сферах життя суспільства, у тому числі при здійсненні захисту прав та законних інтересів у порядку цивільного судочинства. В цілому, правова культура охоплює усіх учасників цивільного процесу та не може існувати без правової свідомості і знання законодавства.

Список використаних джерел

1. Копейчиков В. В. Загальна теорія держави і права / В. В. Копейчиков. – Київ : Юрінком, 1997. – 140 с
2. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] // У редакції від 18 березня 2004 року зі змінами і доповненнями. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>. – Назва з екрана.
3. Константиний О. В. Щодо проблеми правової культури суддів як умови забезпечення прав і свобод особи в Україні / О. В. Константиний // Вісник Академії правових наук України. – 2008. – № 1. – С. 57–66.
4. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник / О. Ф. Скакун. – Київ : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2010. – 603 с.
5. Панчук І. О. Загальні риси професійної правосвідомості суддів [Електронний ресурс] / І. О. Панчук // Часопис Національного університету «Острозька академія». – 2013. – № 1 (7). – С. 6. – (Серія «Право»). – Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n1/13piopps.pdf>. – Назва з екрана.